

مقاله علمی پژوهشی

شناسایی و اجرای موافقت‌نامه‌های حل و فصل اختلاف بین‌المللی ناشی از میانجیگری
در چارچوب کنوانسیون سنگاپور

سیده فرنگ فصیحی لنگرودی^{۱*}، رضا موسی‌زاده^۲، علیرضا ایرانشاهی^۳

۱. دانشجوی دکتری گروه حقوق بین‌الملل، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

۲. استاد گروه حقوق بین‌الملل، دانشکده روابط بین‌الملل وزارت امور خارجه، تهران، ایران

۳. استادیار گروه حقوق خصوصی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

(دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۰۶ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۲۲)

Recognition and Enforcement International Settlement Agreements Resulting from
Mediation in the Framework of the Singapore Convention on Mediation

Seyedeh Farnag Fasihi Langroudi^{*1}, Reza Mousazadeh², Alireza Iranshahi³

1. Ph.D. Student of the Department of International Law, Payame Noor University, Tehran, Iran

2. Professor of the Department of International Law, School of International Relations of Ministry of Foreign Affairs, Tehran, Iran

3. Assistant Professor of Private Law Department, Payame Noor University, Tehran, Iran

(Received: 26/Apr/2021

Accepted: 12/Jun/2022)

Abstract

The Singapore Convention on Mediation is a multilateral treaty established by the International Trade Commission (UNCITRAL) that provides a uniform and efficient framework for the implementation of settlement agreements on mediation. The study of the mechanism envisaged in the Singapore Convention for the identification and implementation of mediation agreements, together with a description of the scope and implementation of those agreements, as well as the grounds for refusing to grant relief to implementation within the Singapore Convention, suggests that the Singapore Convention and the Model Law on Mediation are a response to concerns about insufficient guarantees of the implementation of settlement agreements on mediation. First, the courts recognize and enforce dispute settlement agreements without the need to sue for breach of contract. Second, eligible agreements are deemed to have been judged under the Convention. It is also appropriate for countries that do not have a mediation law like Iran to ratify the Singapore Convention along with the 2018 Mediation Law or similar provisions.

Keywords: Mediation, International Dispute Settlement Agreements, Singapore Convention.

چکیده

کنوانسیون سنگاپور در خصوص میانجیگری معاهده‌ای است چندجانبه که توسط کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل (انسیترال) ایجاد شده و چارچوب متحدالشکل و کارآمدی را برای اجرای موافقت‌نامه‌های حل و فصل اختلافات ناشی از میانجیگری فراهم کرده است. هدف از پژوهش حاضر بررسی سازوکار پیش‌بینی‌شده در کنوانسیون سنگاپور به منظور شناسایی و اجرای موافقت‌نامه‌های حاصل از میانجیگری است. در این مقاله به روش تحقیق توصیفی - تحلیلی و بر مبنای مطالعات کتابخانه‌ای، با تحلیل و تشریح قلمرو و آیین اجرایی موافقت‌نامه‌های مذکور و نیز شرایط و موانع درخواست اجرا در چارچوب کنوانسیون سنگاپور به این نتیجه دست یافتیم که کنوانسیون سنگاپور و قانون نمونه میانجیگری می‌تواند پاسخی به نگرانی عدم ضمانت کافی موافقت‌نامه‌های ناشی از میانجیگری باشد. نخست آنکه دادگاه‌ها موافقت‌نامه‌های حل و فصل اختلاف را بدون نیاز به طرح دعوا تحت عنوان نقض قرارداد به رسمیت شناخته و اجرا نمایند و دوم اینکه موافقت‌نامه‌های واجد شرایط بر اساس کنوانسیون، دارای اعتبار امر قضاوت شده تلقی گردند. همچنین در خصوص کشورهایی که همانند ایران دارای قانون میانجیگری نیستند، مناسب است تا کنوانسیون سنگاپور را همراه با قانون نمونه میانجیگری ۲۰۱۸ یا مقررات مشابه آن تصویب کند.

کلیدواژه‌ها: میانجیگری، موافقت‌نامه‌های حل و فصل اختلافات بین‌المللی، کنوانسیون سنگاپور.

مقدمه

قانون نمونه سازش کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل سازمان ملل متحد را می‌توان نخستین تلاش مؤثر بین‌المللی به منظور بسترسازی جهت استفاده از میانجیگری دانست. سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۲ در قانون نمونه سازش به مزیت‌های استفاده از میانجیگری اشاره داشته؛ از جمله اینکه منجر به کاهش مواردی می‌شود که اختلاف به خاتمه رابطه تجاری منتهی شده و همچنین مدیریت معاملات بین‌المللی تجار را تسهیل می‌نماید. (آنسیترال^۱، ۲۰۰۲) استفاده از میانجیگری در سال‌های پس از ۲۰۰۰ میلادی با درج شرط میانجیگری در قراردادها، صدور دستورالعمل میانجیگری اتحادیه اروپا^۲، آیین‌نامه اختیاری اتحادیه اروپا در زمینه میانجیگری (۲۰۰۸)^۳ و تدوین قوانین میانجیگری توسط کانون وکلای بین‌المللی (۲۰۱۲) (همان)، در خصوص اختلافات دولت-سرمایه‌گذار، افزایش پیدا کرده است. با این حال استفاده از میانجیگری به دلایلی که مهم‌ترین آن عدم قابلیت اجرای فرامرزی توافق-نامه‌های میانجیگری بود، چندان مورد استفاده قرار نمی‌گرفت. (آی‌سی‌سی^۴، ۲۰۱۸: ۵۴-۴۲)

مقاله حاضر در پی پاسخ به این پرسش است که سازوکار اجرایی موافقت‌نامه‌های ناشی از میانجیگری به چه صورت است؟ تمرکز این پرسش بر کنوانسیون اخیر ملل متحد در خصوص اجرای موافقت‌نامه‌های ناشی از میانجیگری بین‌المللی (سنگاپور) است. بدین معنا که این کنوانسیون چگونه و با استفاده از چه ابزاری در صدد شناسایی و اجرای موافقت‌نامه‌های میانجیگری برآمده است؟ بر این اساس و با توجه به اهمیت و افزایش استفاده از روش‌های جایگزین حل و فصل اختلاف^۵ در زمینه رسیدگی به اختلافات تجاری بین‌المللی و همچنین امضای کنوانسیون سنگاپور توسط جمهوری اسلامی ایران^۶، هدف این پژوهش بررسی سازوکار پیش‌بینی‌شده در این

کنوانسیون به منظور شناسایی و اجرای موافقت‌نامه‌های حاصل از میانجیگری است. در همین راستا فرض گرفته‌ایم که با توجه به تمایل جامعه جهانی در استفاده از میانجیگری برای حل و فصل اختلافات تجاری و همچنین سازوکار اجرایی کنوانسیون سنگاپور می‌توان جایگاهی همانند کنوانسیون نیویورک برای این کنوانسیون پیش‌بینی کرد و لذا کنوانسیون سنگاپور به همراه قانون نمونه میانجیگری آن می‌تواند پاسخی به نگرانی عدم ضمانت کافی موافقت‌نامه‌های ناشی از میانجیگری باشد.

این مقاله به روش تحقیق توصیفی - تحلیلی و مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای انجام شده تا در بعد کاربردی نتایج این پژوهش برای آگاهی بیشتر تصمیم‌گیران و برنامه‌ریزان در حوزه‌های حقوقی و تجاری، مورد استفاده قرار گیرد. از همین رهگذر در این پژوهش پس از ارائه چارچوب مفهومی اصطلاحات پژوهش به مفهوم و ماهیت موافقت‌نامه‌های حل و فصل اختلاف حاصل از میانجیگری پرداخته می‌شود، سپس ضمن بیان اهداف، قلمرو و آیین اجرای موافقت‌نامه‌های حل و فصل ناشی از میانجیگری، شرایط و موانع درخواست اجرا در چارچوب کنوانسیون سنگاپور بررسی می‌گردد.

اهمیت و نوآوری مقاله حاضر از حیث تحلیل مبانی حقوقی کنوانسیون سنگاپور است که با توجه به امضای این معاهده توسط جمهوری اسلامی ایران و در جریان بودن مسیر تصویب این کنوانسیون در مراجع قانون‌گذاری کشور، نیاز به غنای بیشتر ادبیات حقوقی در این زمینه وجود دارد. به‌طور مشخص با عنایت به بدیع بودن کنوانسیون سنگاپور، شناسایی و اجرای موافقت‌نامه‌های ناشی از میانجیگری جز سمپوزیوم برخط تالار گفت‌وگوی انجمن ایرانی مطالعات سازمان ملل متحد^۷ اثر درخوری یافت نمی‌شود. حوریه حسینی اکبرنژاد در مقاله خود با عنوان «چشم انداز آینده کنوانسیون سنگاپور در مورد میانجیگری در منطقه آسیا» با توجه به جایگاه میانجیگری در این منطقه و پذیرش آن به‌عنوان شیوه‌ای ارزشمند برای حل اختلافات و انطباق آن با ارزش‌ها و فرهنگ آسیایی، صرفاً به پیش‌بینی آینده کنوانسیون در این منطقه بسنده می‌کند. (حسینی اکبرنژاد، حوریه، ۱۴۰۰: ۱۶۴۵-۱۶۶۷) علی مقدم ابریشمی نیز در مقاله‌ای با عنوان «چالش‌های کنوانسیون میانجیگری سنگاپور و الحاق ایران»، به مواردی از

1. The United Nations Commission on International Trade Law

2. Directive of the European Parliament and of the Council on Certain Aspects of Mediation in Civil and Commercial Matters.

3. Available at ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr-ec-code-conduct-en.pdf.

4. ICC

۵. ADR (Alternative Dispute Resolution) شیوه‌های جایگزین حل و فصل اختلاف، به هر فرایند و سازوکار غیر قضایی و خصوصی که اختلاف را خارج از محاکم دادگستری حل و فصل کند گفته می‌شود.

۶. در تاریخ ۱۶ مرداد ۱۳۹۸، این کنوانسیون با اتمام روند تصویب و سازوکارهای اجرایی آن در مراجع داخلی لازم‌الاجرا می‌گردد.

7. Available at: <https://unstudied.ir/iauns-forum/>

تلاش می‌کنند اختلافات خود را با کمک شخص یا اشخاص ثالثی (میانجی) بدون اجازه تحمیل راه‌حل اختلافات بر طرفین، به‌طور مسالمت‌آمیز حل‌وفصل نمایند.^۴

۲. شاخصه‌های میانجیگری

نخستین ویژگی که برخی برای میانجیگری ذکر می‌کنند، غیر ترافیعی بودن آن است. با این استدلال که ترافیعی بودن به این معناست که طرفین یک اختلاف در جریان رسیدگی به دعوا با ارائه ادله و ادعاهای خود به دفاع در برابر ادعاهای طرف مقابل می‌پردازند و در جریان این دادرسی در پی اجرای عدالت هستند و از آن جهت که دست یافتن به عدالت هدف اصلی میانجیگری نیست، بلکه بیشتر به دنبال از بین بردن اختلاف می‌باشد، بنابراین، ترافیعی بودن را داخل در ذات میانجیگری نمی‌دانند. (جوادپور و همکاران، ۱۳۹۸: ۸۶) ولی این نظر قابل تأمل است. اگر در میانجیگری عدالت تحت شعاع قرار گیرد نتیجه‌ای غیرمنصفانه در پی خواهد داشت که پذیرش و اجرای توافق را دچار مشکل می‌کند.

دومین ویژگی این است که میانجیگری با حضور شخص ثالث تعریف می‌شود. به‌طور کلی ویژگی تمامی روش‌های دوستانه حل‌وفصل اختلافات، جلوگیری از ارجاع به رسیدگی قضایی یا شبه قضایی در مقابل دیوان‌های داور یا دادگاه و نیز جایگزینی داور یا قاضی با یک فرد ثالث مستقل است. (الکساندر و همکاران، ۲۰۱۹: ۴)

شاخص سوم توافقی بودن میانجیگری است. تمامی مسیر و فرایند میانجیگری بر مبنای توافق و میل طرفین می‌باشد. (همان)

۳. موافقت‌نامه میانجیگری

موافقت‌نامه حاصل از میانجیگری قراردادی است که:

۱. بر محرمانه بودن فرایند میانجیگری و اطلاعات طرفین اختلاف استوار باشد. (اسپنسر و بروگان،^۵ ۲۰۰۶: ۸۷-۸۵)
۲. فرایند رسیدگی منجر به انعقاد موافقت‌نامه، برای طرفین اختیاری باشد؛ بدین معنا که طرفین اختلاف به صورت آزادانه در رسیدگی شرکت کرده و در رد یا قبول نتیجه رسیدگی مختار باشند. (همان)

چالش‌های این کنوانسیون اشاره کرده است که به زعم وی می‌تواند به شکست کنوانسیون در توسعه میانجیگری منجر شود و به این موضوع می‌پردازد که ایران بستر قانونی لازم برای الحاق به کنوانسیون را ندارد (مقدم ابریشمی، ۱۴۰۰: ۲۶۳-۲۸۰)، اما به تحلیل مابانی حقوقی کنوانسیون به‌طور جامع نپرداخته است.

ویژگی پژوهش حاضر در تولید یک ادبیات نسبتاً جامع از محتوای کنوانسیون سنگاپور است که با بررسی و تفاسیر موجود در خصوص مفاد کنوانسیون در بعد کاربردی نتایج این پژوهش می‌تواند برای آگاهی بیشتر تصمیم‌گیران و برنامه‌ریزان در حوزه‌های تقنینی، حقوقی و تجاری، مورد استفاده قرار گیرد.

چارچوب مفهومی و محوری

در ابتدا به مفهوم اصطلاحات پژوهش و ماهیت موافقت‌نامه‌های حل‌وفصل اختلاف حاصل از میانجیگری پرداخته می‌شود:

۱. میانجیگری

مرکز حل اختلاف مؤثر^۱ میانجیگری را چنین تعریف کرده است: «فرایندی منطقی و محرمانه که مطابق آن یک شخص بی‌طرف به‌طور فعال برای دستیابی به یک توافق‌نامه بر مبنای مذاکره با کنترل نهایی تصمیم‌گیری برای حل‌وفصل و شرایط آن توسط طرفین در خصوص اختلاف کمک می‌کند».^۲

دستورالعمل اتحادیه اروپا ابتکار عمل استفاده از میانجیگری بر مبنای توافق طرفین یا محاکم دولت‌ها را نیز مورد شناسایی قرار داده است: «فرایندی ساختارمند، فارغ از هر اسم یا ارجاعی که به آن نسبت داده شود که به‌موجب آن دو یا چند نفر از طرفین اختلاف به‌طور داوطلبانه برای دستیابی به یک توافق برای حل‌وفصل اختلاف خود با کمک یک میانجی تلاش می‌کنند. این فرایند می‌تواند توسط طرفین یا بر اساس توصیه یا دستور دادگاه یا بر مبنای قانون دول عضو آغاز شود». (پورتال اروپایی عدالت الکترونیکی - نظر اتحادیه اروپا در مورد میانجیگری، ۲۰۲۰)^۳ بند ۳ ماده ۲ کنوانسیون سنگاپور نیز میانجیگری را چنین تعریف می‌کند: میانجیگری فرایندی است که صرف‌نظر از مفهوم یا مبنای انجام آن، طرفین از طریق آن

4. United Nations convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation (2019), Art2(3).
5. Spencer, D. & Brogan, M.

1. CEDR (Centre for Effective Dispute Resolution)
2. Available at: <https://www.cedr.com/commercial/>
3. European E-Justice Portal - EU Overview on Mediation, 2020.

قضایی در صورت تشکیل دادگاه مغایر باشد. طرفین می‌توانند روندی را برگزینند که با نیازها و موضوع مورد اختلاف تناسب دارد و همین امر نیز سبب تسهیل اجرای توافق حاصله می‌شود، اما توافق حاصل از میانجیگری سابقه قضایی قابل استناد برای طرفین اختلاف ایجاد نمی‌کند. (پاولسون و همکاران،^۴ همان: ۱۲۲)

بررسی وضعیت حقوقی موافقت‌نامه‌های میانجیگری در برخی از کشورها نشان‌دهنده آن است که به‌طور مثال در بسیاری از کشورهای آمریکای لاتین موافقت‌نامه میانجیگری از طریق فرایند دادگاه صورت می‌پذیرد. ازجمله در کلمبیا موافقت‌نامه‌های میانجیگری از ارزش بیشتری نسبت به قراردادهای معمولی برخوردارند و در آمریکا و کانادا موافقت‌نامه میانجیگری همانند یک قرارداد است و قواعد عمومی قراردادها بر آن حاکم است. (اجرای توافق‌نامه‌های حل‌وفصل میانجیگری در ایالات متحده و پیامدهای محرمانه بودن آن^۵، ۲۰۰۷)

در خصوص تضمین اجرای موافقت‌نامه حاصل از میانجیگری، طرفین اختلاف می‌توانند تضمین لازم را برای اجرای موافقت‌نامه حاصل از میانجیگری فراهم نمایند. برخی از کشورها در صورتی که موافقت‌نامه حل‌وفصل اختلاف در دادگاه منعقد شده باشد، به آن وضعیت احکام لازم‌الاجرا را اعطا می‌کنند یا به‌عنوان مثال در نظام حقوقی ایران، اتریش و آلمان در صورتی که طرفین توافق خود را در دفتر اسناد رسمی ثبت نمایند، مفاد توافق در حکم سند رسمی تلقی و لازم‌الاجرا خواهد بود. (ماده ۱۲۸۷ قانون مدنی ایران) همچنین در صورت مراجعه به دادگاه و ارائه توافق امکان صدور گزارش اصلاحی وجود دارد که گزارش مذکور در حکم رأی دادگاه بوده و اثرات رأی دادگاه از جنبه لازم‌الاجرای برخوردار خواهد بود. (ماده ۱۸۳ و ۱۸۴ قانون آیین دادرسی مدنی ایران) همچنین اگر میانجیگری پس از آغاز داوری صورت گیرد، طرفین می‌توانند درخواست نمایند توافق مذکور در قالب رأی داوری انشا شود و رأی مذکور همانند رأی داوری قابلیت اجرا خواهد داشت. (ماده ۲۸ قانون داوری تجاری بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۶)

تبدیل موافقت‌نامه‌های حل‌وفصل ناشی از میانجیگری به

۳. طرفین قابلیت انجام مذاکره در اختلاف ایجادشده و اتخاذ تصمیم را داشته باشند. (براون و ماریوت^۱، ۱۹۹۹: ۱۳۰)

۴. بی‌طرفی شخص ثالث در جریان فرایند میانجیگری رعایت شده باشد.

۵. راه‌حل‌های خاص و منحصربه‌فرد اتخاذ شده باشد. در برخی مواقع رسیدن به چنین راه‌حلی بر مبنای قضایی یا داوری امکان‌پذیر نیست، البته تصمیم اتخاذشده از مشروعیت و مبنای لازم برخوردار است (اسپانسر و بروگان، ۲۰۰۶: ۹۹-۸۵)، ولی الزاماً در چارچوب حقوقی و واقعیت‌های موجود حقوقی بین طرفین اختلاف نمی‌گنجد.

۴. ماهیت موافقت‌نامه میانجیگری

توافقی که بر مبنای میانجیگری حاصل می‌شود در بیشتر نظام‌های حقوقی به‌موجب اصل کلی آزادی قراردادها معتبر و لازم‌الاجرا شمرده می‌شود. (الکساندر و چونگ، ۲۰۱۹: ۲۲) به عنوان مثال نماینده آلمان در جلسات تدوین کنوانسیون سنگاپور تصریح کرد که تفاوت بنیادینی بین موافقت‌نامه‌های نشأت‌گرفته از میانجیگری و موافقت‌نامه‌های حاصل از مذاکرات قائل نیست و ماهیت الزام‌آور هر دوی این موافقت‌نامه‌ها از آزادی یا حاکمیت اراده طرفین ناشی شده و تابع قواعد حاکم بر قراردادها می‌باشد. (داوری و سازش^۲، ۲۰۱۵)

موافقت‌نامه میانجیگری کاملاً بر مبنای رضایت طرفین منعقد می‌شود؛ برخلاف رسیدگی قضایی نزد دادگاه یا دیوان داوری که در آن طرفین اختلاف جهت تصمیم‌گیری در مورد حقوق قانونی خود به قاضی یا داور تفویض اختیار می‌کنند با عنایت به اینکه تعیین حقوق قانونی طرفین هدف غایی میانجیگری نیست. بنابراین، تفویض اختیاری نیز به شخص ثالث صورت نمی‌گیرد و آنچه در این روش حائز اهمیت است یافتن راه‌حل مورد رضایت طرفین بوده تا از تحمیل مشکلات و هزینه و اثرات منفی یک رسیدگی قضایی پیشگیری شود. (گلداسمیت و همکاران^۳، ۲۰۰۶: ۱۶۴)

آیین شکلی برای توسل به میانجیگری بر مبنای اعتماد طرفین استوار است. در این روش طرفین می‌توانند از مقررات قانونی فراتر رفته و راه‌حلی را انتخاب نمایند که با تصمیم

4. Paulsson, J, Rawding, N, Rees, L & Schwartz, E.
5. Enforcing Mediation Settlement Agreements in the United States and Implications for Mediator Confidentiality

1. Brown, H, J, Marriott, A.
2. Arbitration and Conciliation
3. Goldsmith, J, cIngen-Housz, A and Pointon

کنوانسیون شناسایی و اجرای احکام داوری خارجی (کنوانسیون نیویورک، ۱۹۵۸) برای آرای داوری ایجاد کرده است، این کنوانسیون، چارچوب متحدالشکل و کارآمدی را برای اجرای موافقت‌نامه‌های حل‌وفصل اختلاف بین‌المللی ناشی از میانجیگری فراهم کرده و به طرفین اجازه می‌دهد تا درخواست شناسایی و اجرای چنین موافقت‌نامه‌هایی را داشته باشند. (کنوانسیون نیویورک، ۱۹۵۸) متن کنوانسیون سنگاپور در ژوئن ۲۰۱۸ توسط آنسیترال نهایی و پس از تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد، در اوت ۲۰۱۹ امضا شد. با تودیع سند تصویب توسط فیجی، قطر و سنگاپور از ۱۲ سپتامبر ۲۰۲۰ کنوانسیون لازم‌الاجرا شده است. کنوانسیون سنگاپور و قانون نمونه میانجیگری ۲۰۱۸ که در حقیقت اصلاحیه قانون نمونه سازش ۲۰۰۲ آنسیترال است، از جهت تکامل و تغییر به سمت اشکال مبتنی بر همکاری در روش‌های جایگزین حل اختلاف در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی قابل توجه هستند.

۱. مقدمه کنوانسیون

مقدمه کنوانسیون سنگاپور با شناسایی ارزش حل اختلافات تجاری بین‌المللی از طریق دوستانه به‌طور ضمنی با پرهیز از هزینه و فرایند مبتنی بر دعوی محاکم قضایی آغاز می‌شود و در ادامه به این موضوع توجه می‌کند که استفاده از میانجیگری، سازش و سایر روش‌های مشابه در سطوح مختلف داخلی و بین‌المللی به‌طور فزاینده‌ای در حال جایگزینی روش‌های قضایی می‌باشند. مزایای اقتصادی و عملی استفاده از روش‌های ای‌دی‌آر (جایگزین حل و فصل اختلاف) از جمله تسهیل مدیریت معاملات بین‌المللی به‌وسیله طرفین تجاری و عدم صرف زمان و هزینه برای اجرای عدالت توسط دولت‌ها مورد شناسایی قرار می‌گیرد و درنهایت با بیان این مطلب به جمع‌بندی می‌رسد که اعضای این کنوانسیون متقاعد شده‌اند ایجاد یک چارچوب برای موافقت‌نامه‌های حل‌وفصل بین‌المللی می‌تواند به توسعه روابط اقتصادی هماهنگ کمک کند.

۲. قلمرو کنوانسیون

ابتدا باید در نظر داشت که کنوانسیون سنگاپور موافقت‌نامه‌های میانجیگری را شامل نمی‌شود، بلکه فقط توافق‌های حاصل از فرایند میانجیگری را با معیارهایی شامل می‌شود. (الکساندر و چونگ، ۲۰۱۹: ۱۷) از منظر کنوانسیون سنگاپور برای آنکه موافقت‌نامه حل‌وفصل اختلاف میانجیگری تحت شمول کنوانسیون قرار بگیرد، لازم است موافقت‌نامه شامل چند معیار

رای بر اساس شرایط مرضی‌الطرفین یا «رای سازشی»^۱ بر اساس ماده ۳۰ قانون نمونه آنسیترال در مورد داوری تجاری بین‌المللی باعث می‌شود که موافقت‌نامه به‌عنوان یک رای داوری در بسیاری از حوزه‌های قضایی قابلیت اجرا پیدا کند. همچنین آرای سازشی بر اساس کنوانسیون حل اختلافات سرمایه‌گذاری بین دولت‌ها و اتباع سایر کشورها و مقررات مرکز بین‌المللی حل اختلافات سرمایه‌گذاری (ایکسید)، قابلیت شناسایی و اجرا در قلمرو کشورهای متعاقد را به کنوانسیون فوق واگذار کرده است. (ایکسید^۲، ۲۰۰۶)

رژیم اجرایی حاکم بر کنوانسیون سنگاپور

مطالعاتی که در خصوص رویکرد مراجع قضایی نسبت به توافق‌نامه‌های حاصل از میانجیگری انجام شده، حاکی از آن است که در اغلب مواردی که دادگاه‌ها با درخواست اجرای چنین توافقی‌هایی روبه‌رو شده‌اند، نسبت به شناسایی و اجرای آنها اقدام کرده‌اند. (کوبن و همکاران^۳، ۲۰۰۷: ۴۰۳) این امر نشان‌دهنده تمایل دادگاه‌ها برای برخورد با موافقت‌نامه حاصل از میانجیگری به‌عنوان یک عمل حقوقی است؛ هرچند توافق مذکور صرفاً دارای ماهیت قراردادی باشد.

مطالعات پارلمان اروپا نیز که در ارزیابی دستورالعمل میانجیگری اتحادیه اروپا انجام شد، مؤید این امر بود که اگر اجرای یکسان در خصوص موافقت‌نامه‌های میانجیگری به‌ویژه در خصوص بخش تجارت بین‌الملل صورت گیرد، میانجیگری بسیار جذاب‌تر خواهد شد. (پورتال اروپایی عدالت الکترونیکی، همان) مطالعات کمیته میانجیگری کانون وکلای بین‌المللی (۲۰۰۷) نیز بر اهمیت اجرا تأکید و بیان داشت که در میانجیگری بین‌المللی تقویت این موضوع دارای اهمیت است؛ چراکه در صورت قصور در اجرای موافقت‌نامه، دادرسی‌های فرامرزی بسیار گران‌تر و دشوارتر از دادرسی داخلی هستند. (آنسیترال، ۲۰۰۷)

کنوانسیون سنگاپور در خصوص میانجیگری با عنوان اصلی «کنوانسیون سازمان ملل متحد در خصوص موافقت‌نامه‌های حل‌وفصل اختلاف بین‌المللی ناشی از میانجیگری»، یک معاهده چندجانبه بوده که توسط کمیسیون تجارت بین‌المللی (آنسیترال) ایجاد شده است. همانند نظامی که

1. Consent award
2. ICSID Rules of Procedure for Arbitration Proceedings (Arbitration Rules) art 43 (2).
3. COBEN, James, R. THOMPSON, Peter, N.

باشد:

الف) دارای نتیجه میانجیگری باشد: کنوانسیون بر اساس قانون مدل نمونه سازش به‌عنوان نقطه شروع این چنین به تعریف میانجیگری پرداخته است: «میانجیگری فرایندی است که صرف‌نظر از مفهوم یا مبنای انجام آن، طرفین از طریق آن تلاش می‌کنند اختلافات خود را با کمک شخص یا اشخاص ثالثی (میانجی) بدون آنکه اجازه تحمیل راه‌حل اختلافات بر طرفین را داشته باشد، به‌طور مسالمت‌آمیز حل‌وفصل نمایند». (ماده ۲ بند ۳)^۱

نکته مهم این است که نام فرایند اهمیتی ندارد. تفاوت بین میانجیگری و سازش و سایر فرایندها موضوعیتی نداشته و در نهایت کارگروه به دلیل اصطلاح معمول و متداول‌تر در متن نهایی از عنوان میانجیگری استفاده می‌نماید. (گروه کاری تدوین کنوانسیون سنگاپور^۲، ۲۰۱۸) به نظر برخی نمایندگان، نتیجه میانجیگری یک توافق کتبی و امضاشده توسط طرفین است که باید پیش‌شرط رسمی و کافی برای دادگاه فراهم کند تا بتواند بدون توجه به ساختار فرایند به موافقت‌نامه حل‌وفصل اثر لازم را بدهد.^۳

تعریف ارائه‌شده همچنین روشن می‌سازد که مبنایی که میانجیگری بر اساس آن آغاز شده، فاقد اهمیت است. بنابراین، برای آنکه موافقت‌نامه حل‌وفصل ناشی از میانجیگری، مطابق تعریف مشمول کنوانسیون قلمداد شود، طرفین اختلاف باید با کمک شخص ثالثی که فاقد اقتدار برای تحمیل نظر خود به دو طرف است به یک توافق دوستانه دست پیدا کنند. (ماده ۲ بند ۳) حد مشخصی هم برای تعیین دخالت میانجی وجود ندارد. میانجی لازم نیست در جریان تمام فرایند میانجیگری مداخله نماید. برای مثال اگر طرفین اختلاف در خصوص اغلب مسائل به توافق برسند، میانجی می‌تواند آنها را ترک کند تا سایر مسائل باقی‌مانده را خودشان حل نمایند.

ب) بین‌المللی باشد: بر اساس ماده یک کنوانسیون، موافقت‌نامه حل‌وفصل باید در زمان انعقاد، بین‌المللی باشد.

در صورتی که محل تجارت حداقل دو طرف از طرف‌های موافقت‌نامه حل‌وفصل در کشورهای مختلف باشد یا کشوری که محل تجارت طرف‌های موافقت‌نامه حل‌وفصل در آن واقع شده، متفاوت باشد با:

۱. کشوری که بخش قابل‌توجهی از تعهدات ناشی از موافقت‌نامه حل‌وفصل در آن اجرا می‌شود یا
۲. کشوری که بیشترین ارتباط نزدیک را با موضوع موافقت‌نامه حل‌وفصل دارد.

به موافقت‌نامه وصف بین‌المللی اعطا می‌شود. بنابراین بر اساس بند ۱ ماده ۱ یک توافق حل و فصل حاصل از میانجیگری حتی اگر محل تجارت دو طرف اختلاف یک کشور باشند نیز می‌تواند بین‌المللی تلقی شود؛ در صورتی که اجرای تعهدات مبتنی بر توافق در کشور دیگری باشد. لازم به ذکر است که در خصوص فرض تعیین محل تجارت طرف‌های موافقت‌نامه با کشوری که بیشترین ارتباط را با موضوع موافقت‌نامه دارد، این رویکرد مطابق با ماده ۱۰ کنوانسیون وین در خصوص بیع بین‌المللی کالا^۴ (۱۹۸۰) است.

کنوانسیون سنگاپور در ماده ۲ جهت روشن شدن مفهوم «محل تجارت» تصریح می‌نماید که چنانچه یکی از طرف‌ها بیش از یک محل تجارت داشته باشد، محل تجارت موردنظر محلی است که نزدیک‌ترین ارتباط با اختلاف حل‌شده در چارچوب موافقت‌نامه را با توجه به شرایط شناخته‌شده یا موردنظر طرفین در زمان انعقاد موافقت‌نامه داشته باشد. همچنین فرضی را که یکی از طرف‌های موافقت‌نامه فاقد محل تجارت باشد نیز پیش‌بینی می‌کند و مقرر می‌دارد که در این فرض محل اقامت دائمی او محل تجارت محسوب می‌شود.

از موضوعات قابل‌توجه در کنوانسیون این است که به موضوع «مقر میانجیگری» پرداخته است. واژه مقر^۵ در ادبیات داوری، به معنای اقامتگاه حقوقی داوری است که آن را به یک نظام حقوقی خاص ارتباط می‌دهد. از مسائل دارای اهمیت در داوری‌های بین‌المللی، تعیین مقر توسط طرفین اختلاف است؛ چراکه در صورت عدم شناسایی مقر داوری، سرنوشت برخی مسائل حقوقی، ممکن است از اراده‌ی طرفین خارج و به داور یا سازمان داوری واگذار شود که می‌تواند تبعات منفی از جمله عدم قابلیت پیش‌بینی دعوا را برای طرفین اختلاف ایجاد کند.

1. See, e.g. intervention of the Chair, in Audio Recording: Working Group II, 63rd Session (United Nations 2015), Sept. 7, 2015, 10:00-12:30, <http://www.uncitral.org/uncitral/audio/meetings.jsp>. Cf. Model Law Article 1(3)

2. Working Group II report.

3. See, e.g. interventions of Switzerland and the Russian Federation, in Audio Recording: Working Group II, 65th Session (United Nations 2016), Sept. 20, 2016, 9:30-12:30,

<http://www.uncitral.org/uncitral/audio/meetings.jsp>

4. U.N. Convention on Contracts for the International Sale of Goods

5. Seat

قراردادی را پوشش دهد. البته استثنائاتی نیز بر مفهوم تجاری بودن وجود دارد که باعث عدم شمول یک توافق حل و فصل در حوزه کنوانسیون خواهد شد. از جمله:

– انواع اختلاف

گروه کاری کمیسیون حقوق تجارت بین الملل از کنوانسیون بیع بین المللی کالا الگوبرداری کرده است؛ یعنی اختلافات ناشی از معاملات انجام شده توسط یکی از طرفین (یک مصرف کننده) برای اهداف شخصی و خانوادگی را از شمول کنوانسیون خارج نموده است. (ماده ۱ بند ۲ شق الف) به همین ترتیب حل و فصل اختلافات میانجیگری شده که رافع اختلافات حقوق خانواده، کار یا ارث می باشند نیز از شمول کنوانسیون خارج شدند. (ماده ۱ بند ۲ شق ب) این استثنائات نه تنها متضمن جلوگیری از ورود آنستیرال به حوزه کنفرانس لاهه در خصوص حقوق بین الملل خصوصی است^۳، بلکه خروج دسته‌هایی از اختلاف که بیم عدم اعمال کنوانسیون توسط دول عضو به علت قدرت نابرابر طرفین اختلاف در آنها وجود را نیز تضمین می کند.

– حل و فصل های میانجیگری شده قابل اجرا به عنوان آرا

موافقت نامه های حل و فصل های میانجیگری شده که به عنوان آرا قابلیت اجرا دارند نیز از شمول کنوانسیون مستثنا شده اند. (ماده ۱ بند سوم شق الف) درج این استثنا به دلیل اجتناب از هم پوشانی با اسناد کنفرانس لاهه، موافقت نامه انتخاب دادگاه ۲۰۰۵ و پیش نویس کنوانسیون اجرای احکام و همچنین جلوگیری از این مسئله بود که طرفین اختلاف می توانستند به سادگی چارچوب سودمندتر را در موقعیت مربوطه انتخاب کنند.^۴ ضمناً احتمال اینکه همه دولت ها در هر دو کنوانسیون عضو شوند نیز بسیار بعید است. برای اینکه موافقت نامه حل و فصل میانجیگری شده مشمول این استثنا شود، باید توسط دادگاه تأیید یا در برابر دادگاه طی فرایند رسیدگی منعقد شده باشد؛ به طوری که اجرای موافقت نامه را به عنوان یک حکم در مراجع قضایی آن دولت مقدر می سازد. باید توجه داشت که

(نعیمی و صدیقی، ۱۳۹۵: ۲)

بر مبنای کنوانسیون سنگاپور موافقت نامه حاصل از میانجیگری فاقد تابعیت یا مقر است؛ چراکه اساساً در میانجیگری دولت مبدأ خاصی مشخص نمی شود و بر این مبنای حوزه کنوانسیون نمی تواند با ارجاع به قلمرو قضایی دولت، مبدأ موافقت نامه حل و فصل میانجیگری تعیین گردد. به عبارت دیگر قلمروهای قضایی متعددی ممکن است در یک میانجیگری فرامرزی درگیر شوند.^۱ بدیهی است میانجی و طرفین اختلاف همچنان موضوع رژیم های قانونی قابل اعمال در قلمروهای قضایی متعدد بوده و اگر آن الزامات را نقض نمایند، می توانند موضوع سایر ضمانت اجراهای قانونی باشند. بنابراین، موافقت نامه حل و فصل اساساً سند بدون دولت مبدأ ایجاد می نماید که به طور کلی تحت الزامات قانون داخلی نیست، مگر در مواردی که کنوانسیون به دولتی اجازه می دهد برخی مفاهیم و رویه های داخلی را در زمان اجرای موافقت نامه حل و فصل اختلاف اعمال نماید. بر این اساس بین المللی بودن موافقت نامه حل و فصل ناشی از میانجیگری مبتنی بر جغرافیای طرفین اختلاف نسبت به یکدیگر و همچنین مکان اقدام آنهاست.

همچنین باید توجه داشت که موضوع اجرای متقابل موافقت نامه های حل و فصل میانجیگری بر مبنای کنوانسیون سنگاپور هیچ گاه مطرح نمی شود؛ چرا که بدون تعیین مقر میانجیگری امکان تعیین دادگاه صالح برای اجرای متقابل توافق وجود ندارد. (الکساندر و چونگ، ۲۰۱۹: ۲۶)

ج) تجاری باشد: گروه کاری از ابتدا اتفاق نظر داشت که حوزه کنوانسیون را محدود به اختلافات تجاری نماید. تنها مسئله تعریف مفهوم تجاری بود. به طور مثال فهرست مصدق همانند قانون نمونه استفاده گردد و چه استثنائاتی آورده شود.^۲ همانند کنوانسیون نیویورک مفهوم تجاری در خود کنوانسیون تعریف نشده است، ولی قید تجاری در قانون نمونه سازش ۲۰۰۲ و الحاقی آن در سال ۲۰۱۸ به معنای موسع خود تفسیر می شود؛ به طوری که کلیه روابط تجاری اعم از قراردادی و غیر

3. Hague Conference on Private International Law, Family Agreements Involving Children

4. See, e.g. intervention of Switzerland, in Audio Recording: Working Group II, 63rd Session (United Nations 2016), Sept. 20, 2016, 14:00-17:00, <http://www.uncitral.org/uncitral/audio/meetings.jsp>

1. See, e.g. interventions of Bulgaria and Thailand, in Audio Recording: Working Group II, 63rd Session (United Nations 2015), Sept. 9, 2015, 14:00-17:00, <http://www.uncitral.org/uncitral/audio/meetings.jsp>

2. See, e.g. intervention of the Chair, in Audio Recording: Working Group II, 63rd Session (United Nations 2015), Sept. 8, 2015, 9:30-12:30, <http://www.uncitral.org/uncitral/audio/meetings.jsp>. Cf. Article 1(1) n.2 of the Model Law

نیست که موافقت‌نامه باید در یک سند واحد باشد. همچنین این مقررره امکان حل و فصل اختلاف به صورت الکترونیکی (ODR)^۲ را مورد شناسایی قرار می‌دهد.

۲-۳. امضاشده باشد

این امضا می‌تواند در شرایط خاص توسط مشاور یا وکیل طرفین نیز انجام گیرد، مشروط بر اینکه مشاور و یا وکیل اختیار امضای توافق را داشته باشد. (اشنابل، ۲۰۱۹: ۲۸) در خصوص اسناد الکترونیکی اگر استانداردهای امضای الکترونیکی مقرر شده در اسناد تجارت الکترونیکی آنسیترال (ماده ۴ بند ۲ کنوانسیون) رعایت شود، امضا مورد قبول خواهد بود.

۳-۳. ارائه مدرک مثبت میانجیگری

طرفی که به دنبال اجرای موافقت‌نامه حل و فصل میانجیگری است باید مدرکی ارائه کند که نشان دهد توافق، ناشی از میانجیگری است. (ماده ۴ بند ۱ شق ب) این الزام به دلیل کاهش خطر تقلب و تسهیل کار برای مقامات صالح جهت حصول اطمینان از این امر است که در واقع موافقت‌نامه ناشی از میانجیگری هست. همچنین صرف استفاده از عنوان میانجیگری برای توافق نیز برای در شمول قرار گرفتن آن تحت کنوانسیون نیز کفایت نمی‌کند. (الکساندر، ۲۰۱۱)

بر اساس ماده ۴ (۴) کنوانسیون، دادگاه می‌تواند ارائه هر مدرک ضروری دیگری را به منظور اطمینان رعایت الزامات کنوانسیون درخواست کند. با این حال این مقام نمی‌تواند از این اختیار جهت تحدید معیارهای مندرج در کنوانسیون در خصوص الزامات شکلی استفاده نماید. همچنین الزامات کنوانسیون در این بند، سایر شرایط اشاره شده در ماده ۳ (۲)؛ یعنی مقررات مربوط به حوزه کنوانسیون و تعاریف، موانع اجرا و سایر اعلامیه‌های مربوطه که یک دولت صادر کرده را نیز شامل می‌شود. اثبات میانجیگری اغلب در میانجیگری‌های موردی^۳ مصداق پیدا می‌کند؛ زیرا در میانجیگری سازمانی^۴ بر اساس قواعد و فرایندهای پیش‌بینی شده میانجیگری صورت می‌پذیرد.

صرف حضور یک قاضی در میانجیگری برای اعمال استثنای کفایت نمی‌کند.

در صورتی که موافقت‌نامه حل و فصل میانجیگری شده به عنوان یک رأی داوری ثبت شده باشد و قابلیت اجرا داشته باشد، از حوزه کنوانسیون خارج می‌شود. (ماده ۱ بند سوم شق ب) این استثنای به علت جلوگیری از هم‌پوشانی با کنوانسیون نیویورک پیش‌بینی شد. اگر یک موافقت‌نامه حل و فصل ناشی از میانجیگری بر اساس قانون محل داوری به عنوان یک «رأی داوری» شناسایی شود، حتی اگر اجرا نشود به عنوان یک رأی داوری در کشوری که اجرا بر اساس کنوانسیون درخواست شده است، به علت قابلیت اجرایی در آن حوزه قضایی می‌تواند از حوزه شمول کنوانسیون خارج شود.

نکته‌ای که در اینجا قابل ذکر است، معنای طرفین توافق حل و فصل اختلاف است. در اینجا باید توجه داشت که به طور معمول و در یک قرائت ساده، طرفین مناقشه را در برمی‌گیرد، اما در تفسیر موسع، در برخی موارد به ویژه معاملات پیچیده ذینفع یک توافق حل و فصل را نیز بهره‌مند می‌سازد. (الکساندر و چونگ، ۲۰۱۹: ۲۸)

۳. الزامات شکلی و رویه‌ها

هنگامی که یک طرف موافقت‌نامه که در حوزه شمول کنوانسیون است، موافقت‌نامه را به دادگاه ارائه و درخواست اجرا کرد، باید الزامات شکلی مقرر شده در کنوانسیون را داشته باشد. گروه کاری تمایل داشت که الزامات خلاصه بوده و بیش از حد توصیفی نباشند، بلکه به صورت حداقلی باشد که عملکرد مناسب کنوانسیون را فراهم نماید.^۱ در نهایت موارد زیر به عنوان الزامات شکلی جهت اجرای یک موافقت‌نامه حل و فصل اختلاف از طریق میانجیگری مقرر شد:

۱-۳. مکتوب باشد

برای اینکه موافقت‌نامه به عنوان یک سند محسوب شود، باید کتبی ثبت شده باشد؛ از جمله الکترونیکی، به نحوی که قابلیت ارجاعات بعدی قابل داشته باشد. در این حالت دو معیار تشخیص هویت و قصد و نیت طرفین حائز اهمیت است. (الکساندر و چونگ، ۲۰۱۹: ۸۲) همچنین کتبی بودن الزاماً به این معنا

2. Online dispute resolution
3. Ad hoc mediation
4. Institutionalised mediation

1. See, e.g., intervention of the Chair, in Audio Recording: Working Group II, 64th Session (United Nations 2016), Feb. 3, 2016, 10:00-13:00, <http://www.uncitral.org/uncitral/audio/meetings.jsp>.

۴. شناسایی و اجرا

در نهایت تعریف عملیاتی به ماده ۳ (۲) منتهی شد. مطابق مقرره مذکور «در صورت بروز اختلاف در مورد موضوعی که بنا بر ادعای یکی از طرفین قبلاً از طریق یک موافقت‌نامه حل‌وفصل برطرف شده، یک‌طرف کنوانسیون باید به طرف دیگر اجازه دهد که به موافقت‌نامه حل‌وفصل بر اساس آیین کار آن و شرایط مندرج در این کنوانسیون استناد نماید تا بتواند اثبات کند که موضوع این اختلاف قبلاً حل‌وفصل شده است». اگر وضعیت توصیف‌شده اتفاق افتد، دولت باید به طرف اختلاف اجازه دهد تا به موافقت‌نامه حل‌وفصل استناد کرده و این حق صرفاً یک ادله اثبات دعوی نیست که به یک‌طرف اجازه دهد تا به موافقت‌نامه اشاره کند و آن را به‌عنوان یک دلیل در کنار سایر دلایل ارائه نماید، بلکه استناد به موافقت‌نامه حل‌وفصل به این معناست که یک‌طرف را قادر می‌سازد تا به آن به‌عنوان یک دفاع کامل استناد نماید.^۵ دولت می‌تواند درخواست را پیرو قواعد شکلی خود اجرا نماید؛ با این حال قواعد شکلی دولت نمی‌تواند در تعارض با قواعد کنوانسیون باشد یا منجر به نفی حمایت‌های ماهوی کنوانسیون شود. به طور مثال با زمینه‌های امتناع از درخواست مندرج در ماده ۵ کنوانسیون مغایرت نداشته باشد یا حق شرط‌های ماده کنوانسیون را مد نظر قرار دهد.

رویکرد اتخاذ‌شده با ماده ۳ کنوانسیون نیویورک مشابه است که موضوع شناسایی و اجرای آرا را نیز به قواعد داخلی دولت‌ها موکول کرده است. استفاده از واژه Relief در کنوانسیون عملاً به معنای اجرا است که البته به نظر برخی حقوقدانان مفهومی فراتر از اجرا دارد.^۶ (اشنابل، ۲۰۱۹: ۷) به عقیده برخی از صاحب‌نظران تدوین‌کنندگان کنوانسیون به طرز ماهرانه‌ای واقعیت سازوکارهای اجرایی مختلف موافقت‌نامه‌های حل و فصل در حوزه‌های قضایی متفاوت را دور زدند. عاملی که تلاش‌های قبلی برای دست یافتن به یک مکانیسم هماهنگ را متوقف کرده بود. (ساسمن، ۲۰۱۸: ۱۲)

می‌توان گفت که کنوانسیون سنگاپور زمینه جدیدی را مهیا کرده است تا یک سند که حاصل یک فرایند غیرترافی است؛ یعنی موافقت‌نامه‌های حل و فصل حاصل از میانجیگری در چارچوب حقوق بین‌الملل حقوق خصوصی به رسمیت شناخته

در صورت جمع بودن الزامات مندرج در کنوانسیون و ارائه آن به مقام صالح یک دولت عضو کنوانسیون، آن مرجع موظف است موافقت‌نامه را شناسایی و اجرا کند. از نظر کنوانسیون، مقام صالح می‌تواند یک دادگاه یا هر مقام صاحب‌اختیاری باشد که توسط دولت مربوطه تعیین شده است، از جمله دیوان داوری مستقر در آن کشور. (ماده ۴ بند ۵) برخی از دولت‌ها شناسایی را به‌عنوان جزء مهم کنوانسیون جدید می‌دیدند. این دولت‌ها شناسایی یک موافقت‌نامه حل‌وفصل را به‌عنوان پیش‌شرط اجرا دانسته و بر الزام کنوانسیون برای فراهم کردن استفاده از موافقت‌نامه میانجیگری هم به‌عنوان سپر و هم به‌عنوان شمشیر تأکید داشتند.^۱ در نهایت نیز با توجه به اینکه موافقت‌نامه حل‌وفصل بر اساس کنوانسیون، وابستگی‌ای به یک کشور خاص ندارد و شناسایی به‌عنوان اقدام یک دولت خاص نیست، بلکه صرفاً شناسایی توافق به‌عنوان یک موافقت‌نامه میانجیگری شده بین‌المللی بر مبنای تعریف کنوانسیون است،^۲ توافق حاصل شد. در گروه کاری مطرح شد که شناسایی فقط مناسب اقدامات دولت است و موافقت‌نامه‌های حل‌وفصل میانجیگری شده صرفاً قرارداد هستند.^۳ بر همین اساس گروه کاری تصمیم گرفت تا از واژه شناسایی استفاده نکند و به‌جای آن، یک رویکرد عملی اتخاذ کرده^۴ و معیارهای موردنیاز برای شناسایی را توصیف نمود که

1. See, e.g., intervention of Australia, in Audio Recording: Working Group II, 63rd Session (United Nations 2015), Sept. 9, 2015, 14:00-17:00, <http://www.uncitral.org/uncitral/audio/meetings.jsp>.

intervention of Mexico, in Audio Recording: Working Group II, 65th Session (United Nations 2016), Sept. 15, 2016, 9:30-12:30, <http://www.uncitral.org/uncitral/audio/meetings.jsp>.

2. See, e.g., intervention of Iran, in Audio Recording: Working Group II, 63rd Session (United Nations 2015), Sept. 9, 2015, 14:00-17:00, <http://www.uncitral.org/uncitral/audio/meetings.jsp>.

(Noting that a court would have to decide whether an agreement is a settlement agreement and could recognize it as such).

3. See e.g., interventions of Germany and Sweden, in Audio Recording: Working Group II, 63rd Session (United Nations 2015), Sept. 9, 2015, 9:30-12:30, <http://www.uncitral.org/uncitral/audio/meetings.jsp>

4. Cf. intervention of Norway, in Audio Recording: Working Group II, 63rd Session (United Nations 2015), Sept. 9, 2015, 14:00-17:00, <http://www.uncitral.org/uncitral/audio/meetings.jsp> (proposing at the first session that the intended effects be described, rather than using a word that has different associations in different legal traditions)

5. See, e.g., intervention of the European Union, in Audio Recording: Working Group II, 66th Session (United Nations 2017), Feb. 6, 2017, 10:00-13:00, <http://www.uncitral.org/uncitral/audio/meetings.jsp>

و اجرا شوند. وضعیتی که توسط حقوق بین‌الملل نیز مورد تأیید قرار گرفته است.

طریق میانجیگری را ندارند قرار گرفته و به قرار زیر است:

۵-۱. عدم اهلیت

چنانچه یک‌طرف اختلاف فاقد اهلیت باشد، به‌طور مثال اگر صغیر یا مست باشد، ماده ۵ (۱) الف) کنوانسیون دادگاه را مجاز به رد درخواست اجرای موافقت‌نامه می‌داند. معیار عدم اهلیت برای رد درخواست اجرا به‌احتمال زیاد اغلب اوقات قابلیت اجرا ندارد. به این دلیل که معمولاً در بیشتر توافق‌های حل‌وفصل که در قلمرو این کنوانسیون قرار می‌گیرند، یک یا چند کارشناس حقوقی برای هرکدام از طرفین کار می‌کنند. در خصوص قانون حاکم برای تعیین عدم اهلیت تفاسیر متفاوتی وجود دارد، ولی به نظر می‌رسد تدوین‌کنندگان به دنبال تفسیر موسعی برای اعمال بهتر کنوانسیون بوده‌اند. اصل اعتبارسنجی بورن^۲ و یا استفاده از احاله^۳ توسط مقام صلاحیت‌دار در این خصوص مطرح شده است. (الکساندر و چونگ، ۲۰۱۹: ۸۹)

۵-۲. عدم اعتبار

چنانچه موافقت‌نامه میانجیگری باطل یا بی‌اعتبار باشد، ماده ۵ (۱) (ب) به دادگاه اجازه می‌دهد تا از اجرای موافقت‌نامه خودداری کند. این دلیل برای رد از ماده ۲ (۳) کنوانسیون نیویورک الهام گرفته شده که در آنجا در خصوص اعتبار موافقت‌نامه‌های داوری استفاده شده است. این مقرر شامل بسیاری از مفاهیم حقوق قراردادهای همانند تقلب و تزویر شده و تمامی مواردی را دربر می‌گیرد که بر مبنای آن موافقت‌نامه حل‌وفصل میانجیگری می‌تواند قابل ابطال تلقی شود. باید توجه کرد که دلایل مقرر شده در ماده ۵ کنوانسیون مانع امتناع از درخواست اجرای موافقت‌نامه حل‌وفصل اختلاف ناشی از میانجیگری توسط مرجع صالح به دلیل عدم رعایت الزامات قانون داخلی و عدم اعتبار موافقت‌نامه نمی‌گردد. همچنین مقام صلاحیت‌دار نمی‌تواند بر مبنای کنوانسیون سنگاپور، به شروط قراردادی شناور که از ابتدا بی اثر و فاقد عملکرد بودند، حیات مجدد ببخشد. (همان: ۹۴)

توجه به این نکته ضروری است که مسلماً رویه مقامات صلاحیت‌دار در تفسیر این بند از کنوانسیون سنگاپور در اجرای یکنواخت کنوانسیون اثرگذار خواهد بود.

۵. زمینه‌های امتناع از درخواست اجرای موافقت‌نامه

حل‌وفصل

ماده ۵ کنوانسیون سنگاپور شامل فهرستی انحصاری از زمینه‌هایی است که دادگاه می‌تواند از شناسایی یا اجرای موافقت‌نامه حل‌وفصل ناشی از میانجیگری امتناع نماید. دلایل ذکر شده جامع هستند و یک دولت نمی‌تواند از دادگاه درخواست کند تا بر اساس دلایل اضافه بر موارد مقرر شده در کنوانسیون از اجرای موافقت‌نامه حل‌وفصل امتناع نماید.

گروه کاری مواردی را نیز که موافقت‌نامه حل‌وفصل اختلاف از طریق میانجیگری با یک حکم قضایی در تعارض باشد، به‌عنوان یکی از دلایل امتناع مورد بررسی قرار داد، ولی پیشنهاد مذکور باعث افزایش هراس بین دولت‌ها شد؛ بدین دلیل که ممکن بود طرف‌های اختلاف این فرصت را داشته باشند تا در حوزه‌های مختلف قضایی برای به دست آوردن حکمی به‌منظور جلوگیری از اجرای کنوانسیون، اقامه دعوا نمایند. سرانجام با توجه به موضوع دادرسی در سایر محاکم قضایی، به‌جای درج تعارض موافقت‌نامه با حکم قضایی، صرفاً موکول کردن یک تصمیم بر مبنای یک دادرسی معلق، در شمول کنوانسیون قرار گرفت^۱ و ماده ۶ کنوانسیون تحت عنوان «درخواست‌ها یا دعوای موازی» مقرر کرد: «در صورت ارائه درخواست یا طرح دعوای مربوط به موافقت‌نامه حل‌وفصل به دادگاه یا دیوان داوری یا هر مرجع صلاحیت‌دار دیگری که می‌تواند بر خواسته دعوا به موجب ماده ۴ اثر بگذارد، مرجع صلاحیت‌دار طرف کنوانسیونی که خواسته دعوا در آنجا اقامه شده است می‌تواند در صورت صلاحدید، تصمیم‌گیری را به تعویق بیندازد و همچنین بر اساس درخواست یک‌طرف، از طرف دیگر بخواهد که تأمین مناسبی ارائه نماید».

مواردی که به‌عنوان زمینه‌های عدم اجرای موافقت‌نامه حل‌وفصل اختلاف از طریق میانجیگری در ماده ۵ کنوانسیون مقرر شده در چهار دسته قرار داد محور، میانجی‌محور، موارد مرتبط با نظم عمومی و مواردی که قابلیت حل و فصل از

1. See, e.g. intervention of the Chair, in Audio Recording: Working Group II, 64th Session (United Nations 2016), Feb. 4, 2016, 15:00-18:00, <http://www.uncitral.org/uncitral/audio/meetings.jsp>

2. Born's validation principle
3. Renvoi

۴-۵. موافقت‌نامه متعاقباً اصلاح شده باشد

اگر موافقت‌نامه میانجیگری که به آن استناد شده، متعاقباً اصلاح شده باشد، ماده ۵۵ (۱) (ب) (ii) کنوانسیون به دادگاه اجازه می‌دهد که درخواست اجرای موافقت‌نامه را رد نماید. به عبارت دیگر، اگر یک طرف موافقت‌نامه حل‌وفصل به دنبال اجرای یک نسخه از موافقت‌نامه باشد که بعداً جایگزین موافقت‌نامه اولیه شده است، می‌تواند به این بند استناد نماید. این بند تا زمانی که یک نسخه نهایی موافقت‌نامه که شامل تمامی اصلاحات است به دادگاه ارائه گردد، اعمال نخواهد شد. درخواست اجرای موافقت‌نامه حل‌وفصل را صرفاً با ادعای اینکه طرفین مجبور به انجام اصلاحات در موافقت‌نامه حل‌وفصل اختلاف از طریق میانجیگری بوده‌اند، به راحتی نمی‌توان رد نمود. بنابراین، میزان تغییرات و زمان سپری شده بعد از میانجیگری تا زمانی که موافقت‌نامه به دادگاه ارائه شود، دارای اهمیت است.

۵-۵. تعهدات ایفا شده باشد

بنا بر ماده ۵ (۱) (ج) (i) کنوانسیون در صورتی که یک طرف موافقت‌نامه مدعی باشد که بر اساس موافقت‌نامه، تعهدات مندرج در آن ایفا شده است، درخواست اجرای بعدی نباید موردپذیرش قرار گیرد.

۶-۵. تعهدات روشن و قابل درک نباشند

بر اساس ماده ۵ (۱) (ج) (ii) دادگاه نمی‌تواند صرفاً به این دلیل که موافقت‌نامه حل‌وفصل به نحو صحیحی تنظیم نشده یا شامل عباراتی مبهم است، درخواست اجرا را رد نماید. در عوض این بند فقط در صورتی اعمال می‌شود که موافقت‌نامه حل‌وفصل بسیار گمراه‌کننده و مبهم باشد که مقام صالح حتی در صورت محق بودن طرف اختلاف نیز نتواند درخواست را اجرا نماید. این مفهوم زمانی که توسط نماینده آلمان پیشنهاد شد^۴، مورد مخالفت نمایندگان دیگر قرار گرفت؛ به این دلیل که واهمه ایجاد یک استثنا خیلی وسیع وجود داشت.^۵ اما در

۳-۵. بر اساس شرایط موافقت‌نامه الزام‌آور یا نهایی نشده باشد

اگر موافقت‌نامه حل‌وفصل با توجه به شرایط آن الزام‌آور یا نهایی نباشد، ماده ۵ (۱) (ب) (ii) کنوانسیون خودداری از اجرای موافقت‌نامه را مجاز می‌داند. این مقرر برای رد درخواست اجرای موافقت‌نامه صرفاً در صورتی اعمال می‌شود که در متن موافقت‌نامه حل‌وفصل اختلاف از طریق میانجیگری، طرفین به روشنی بیان کنند که قصد ندارند این سند الزام‌آور یا نهایی باشد. بنابراین به نظر می‌رسد این بند برای رد درخواست اجرای موافقت‌نامه حل‌وفصل زائد است و می‌توانست حذف شود. همان‌طور که در ماده ۵ (۱) (ب) مورد بحث قرار گرفت، قبلاً به دادگاه اجازه داده است که در چنین موقعیت‌هایی از اجرای موافقت‌نامه امتناع ورزد.

محدودیت مقرر شده در عبارت «با توجه به شرایط آن» بدین معناست که دادگاه تنها می‌تواند به آنچه در چارچوب موافقت‌نامه حل‌وفصل اختلاف از طریق میانجیگری بیان شده، جهت تعیین اینکه موافقت‌نامه الزام‌آور یا نهایی نشده است، توجه نماید.^۱ به این ترتیب کنوانسیون فرض می‌کند که طرفین به وسیله امضای توافق قصد مقید ساختن خود را داشته‌اند، اما به طرفین اجازه می‌دهد که این فرض را تکذیب نمایند با بیان اینکه قصد الزام‌آور بودن موافقت‌نامه را نداشته‌اند.

موافقت‌نامه‌های میانجیگری که به دلیل جایگزینی نهایی نشده‌اند و همچنین موافقت‌نامه‌هایی که شرط امضای مقرر شده در ماده ۴ (۱) (الف) را نادیده گرفته‌اند، به این علت که از منظر کنوانسیون اساساً چنین موافقت‌نامه‌ای هرگز منعقد نشده‌اند نیز در شمول این بند قرار می‌گیرند.^۲ همچنین موافقت‌نامه میانجیگری که بخشی از یک اختلاف را حل نموده باشد نیز تحت شمول کنوانسیون قرار می‌گیرد.^۳

1. See, e.g. intervention of Australia, in Audio Recording: Working Group II, 68th Session (United Nations 2018), Feb. 5, 2018, 15:00-18:00, <http://www.uncitral.org/uncitral/audio/meetings.jsp>.

2. Cf. A/CN.9/WG.II/WP.203; interventions of the United States, Japan, Mexico, and China, in Audio Recording: Working Group II, 67th Session (United Nations 2017), Oct. 4, 2017, 14:00-17:00, <http://www.uncitral.org/uncitral/audio/meetings.jsp>.

3. Cf. interventions of the Czech Republic and Colombia, in Audio Recording: Working Group II, 65th Session (United Nations 2016), Sept. 15, 2016, 14:00-17:00,

<http://www.uncitral.org/uncitral/audio/meetings.jsp>; interventions of Canada and Germany, in Audio Recording: Working Group II, 67th Session (United Nations 2017), Oct. 5, 2017, 9:30-12:30,

<http://www.uncitral.org/uncitral/audio/meetings.jsp>.

4. See intervention of Germany, in Audio Recording: Working Group II, 67th Session (United Nations 2017), Oct. 3, 2017, 9:30-12:30,

<http://www.uncitral.org/uncitral/audio/meetings.jsp>

5. See, e.g. interventions of Canada and the Forum for International Conciliation and Arbitration ("FICA"), in Audio Recording: Working Group II, 67th Session

بی‌طرفی، محرمانگی و رفتار منصفانه با طرفین باشد. (معبودی و رضایی، ۱۳۹۹: ۱۲۹)

میانجیگری فرایندی ساختاری است که با مشارکت داوطلبانه طرفین، بی‌طرف بودن میانجی و محرمانه بودن مکاتبات میانجیگری مدیریت می‌شود. بی‌طرفی مستلزم این است که میانجی با طرفین بدون تعصب برخورد کند، مستقل عمل نماید و نتیجه و خروجی اختلاف برایش اهمیتی نداشته باشد. حضور میانجی نه‌تنها برای تسهیل مذاکره و تهیه پیش‌نویس شرایط توافق است، بلکه از سوء استفاده و بی‌نظمی در روند کار نیز جلوگیری می‌نماید.^۱

برای اینکه سوء رفتار میانجی تحت شمول کنوانسیون قرار گیرد، باید مبانی رضایت طرفی را از بین برده باشد که به دنبال عدم اجرای موافقت‌نامه حل و فصل اختلاف است. بنابراین استناد به این بند برای رد درخواست اجرا، دارای چنان آستانه بالایی است که تنها در شرایط فوق‌العاده اعمال خواهد شد. با توجه به کمی مدارک مربوط به سوء رفتار میانجی در مقایسه با مستنداتی که اغلب در مورد سوء رفتار داور در داوری در دسترس می‌باشند، استناد به این بند به احتمال زیاد در عمل مشکل خواهد بود.

ماده ۵ (۱) (و) یک استاندارد مستقل ایجاد می‌کند که می‌توان بدون توجه به وجود هرگونه استاندارد حاکم، به آن استناد نمود. برای اعمال این استثنا میانجی باید از افشای مواردی امتناع کرده باشد که موجب شک قابل توجه در رابطه با بی‌طرفی و استقلالش (نه صرفاً تعارض منافع ظاهری) گردد. این اوضاع و احوال باید قابل توجه باشد. همانند پاداش مستقیم از جانب یکی از طرفین دعوا که افشا نشده است. صرف اطلاعات در خصوص ارتباطات گذشته مهم نیست. اگر طرفی که در برابر اجرای موافقت‌نامه مقاومت می‌کند در حقیقت نسبت به شرایط و موارد آگاه باشد، این دلیل برای رد اعمال نمی‌گردد. همچنین چنانچه اطلاع قبلی طرف اختلاف در خصوص آن شرایط اثبات گردد، قصور میانجی به افشا به طور صریح بر خواست طرفین برای انعقاد موافقت‌نامه حل و فصل تأثیر نداشته و به‌عنوان مانعی برای اجرای موافقت‌نامه مورد پذیرش قرار نمی‌گیرد.^۲ افزون بر این، قصور

جریان مذاکرات به عمل آمده مشخص شد این استثنا بدین معناست که از مقام صالح در موقعیت‌هایی که واقعاً نمی‌داند موضوع درخواست اجرای موافقت‌نامه چیست، حمایت نماید تا مجبور به اقدام نشود.

۷-۵. متعارض با شرایط موافقت‌نامه حل و فصل باشد

ماده ۵ (۱) (د) کنوانسیون به دادگاه اجازه می‌دهد تا در صورتی که درخواست اجرای موافقت‌نامه حل و فصل برخلاف و در تعارض با شرایط مقرر شده در موافقت‌نامه حل و فصل اختلاف از طریق میانجیگری باشد، از اجرای آن خودداری نماید. این بند منعکس‌کننده اصل آزادی اراده طرفین است؛ یعنی اجرای یک موافقت‌نامه حل و فصل که در تضاد با توافق طرفین است، به این دلیل که با هدف میانجیگری در تعارض خواهد بود، پذیرفته نخواهد شد. این موضوع از آن جهت دارای اهمیت است که اعمال این قاعده طرفین را قادر می‌سازد که کنوانسیون را به‌طور کامل مستثنا نمایند. در صورتی که طرفین در موافقت‌نامه حل و فصل توافق نمایند که کنوانسیون بر موافقت‌نامه اعمال نگردد، بنابراین اعمال کنوانسیون بر موافقت‌نامه نقض موافقت‌نامه از طرف مقام صالح محسوب خواهد شد.

۸-۵. سوء رفتار میانجی

به‌طور ذاتی دو بند ماده ۵ (۱) (ه) و (و) ارتباط کمتری با موافقت‌نامه منعقد بین طرفین اختلاف پیدا می‌کند و بیشتر به رفتار شخص ثالث (میانجی) مرتبط است. ماده ۵ (۱) (ه) در صورتی اعمال می‌شود که طرف مخالف با درخواست اجرای موافقت‌نامه حل و فصل، مدعی نقض جدی استاندارد حاکم بر میانجی یا میانجیگری باشد. معیاری که بدون آن نقض، طرفین به توافق حل و فصل دست نمی‌یافتند.

معیارها و استانداردهای حاکم بر میانجی می‌تواند مبتنی بر نظام مجزدهی به میانجی یا بر مبنای قوانین و مقررات محل میانجیگری تعیین گردد، اگر میانجیگری در یک مکان به وقوع پیوسته باشد. همچنین استانداردها ممکن است بر اساس توافق طرفین با میانجی باشد یا بر اساس قواعد یک‌نهاد اداری صورت گرفته باشد. معیارهای مربوطه می‌تواند شامل استقلال،

1. KOO, Anna KC, Enforcing International Mediated Settlement Agreements. Hors Serie Volume XX, 2019, at 88. Available at: https://www.victoria.ac.nz/_data/assets/pdf_file/0006/1186980/Koo.pdf.

2. See, e.g. intervention of IAM, in Audio Recording:

(United Nations 2017), Oct. 4, 2017, 9:30-12:30, <http://www.uncitral.org/uncitral/audio/meetings.jsp>

هم‌سخن به میان آمده بود، ولی در کنفرانس نیویورک رأی به حذف این عبارت دادند. تفاوت بین نظم عمومی داخلی و نظم عمومی بین‌المللی بدین مفهوم است که موضوعاتی که در قلمرو نظم عمومی بین‌المللی قرار می‌گیرند، بسیار کمتر و محدودتر از آن مواردی است که در حیطه نظم عمومی داخلی قرار می‌گیرند. بر این مبنا مغایرت با نظم عمومی نمی‌تواند به‌عنوان وسیله‌ای برای دور زدن عناصر دیگر کنوانسیون که یک دولت با آن موافقت نموده است، استفاده گردد.

در نهایت ماده ۵ (۲) (ب) به دادگاه اجازه می‌دهد که در صورتی که موضوع اختلاف بر اساس قانون دولتی که اجرای موافقت‌نامه از آن درخواست شده است قابلیت حل و فصل شدن از طریق میانجیگری را نداشته باشد، از اجرای درخواست موافقت‌نامه حل و فصل امتناع نماید. این مقرر صرفاً در جایی اعمال می‌شود که یک طرف اختلاف بر اساس قانون نمی‌توانسته تعهدات خاصی را بپذیرد یا از حقوق خاصی توسط میانجیگری اعراض نماید. همان‌گونه که در پژوهش بون^۱ (۲۰۲۰) بیان شده همانند کنوانسیون نیویورک در کنوانسیون سنگاپور نیز این استثنا به‌صورت خیلی مضیق تفسیر شده و تنها زمانی اعمال می‌شود که مقررات قانونی به‌صراحت حل و فصل دسته‌ای از اختلافات یا ادعاها از طریق میانجیگری را ممنوع کرده باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

سازوکار داوری بین‌المللی که سالیان طولانی مهم‌ترین روش حل و فصل اختلافات تجاری بین‌المللی محسوب می‌شد، در دو دهه اخیر با چالش‌های متعددی مواجه شده است. این امر تجار و دولت‌ها را بر آن داشت که به طرق دیگر جایگزین حل و فصل اختلافات از جمله میانجیگری روی آورند. منتها این روش نیز به دلیل نداشتن ضمانت اجرا با استقبال روبه‌رو نشده بود. چنین انتقادهایی در نهایت دولت‌ها را بر آن داشت که دست به اصلاح آیین میانجیگری بین‌المللی زده و کنوانسیون سنگاپور را تصویب کنند.

از امتیازات عمده کنوانسیون سنگاپور اعطای وضعیت حقوقی منحصره‌فرد به موافقت‌نامه‌های حاصل از میانجیگری است. هنگامی که یک موافقت‌نامه میانجیگری در شمول

میانجی بر افشا باید یک اثر مادی یا نفوذ ناروایی بر طرفی که در برابر اجرای موافقت‌نامه مقاومت می‌کند، گذاشته باشد. در نهایت این طرف باید نشان دهد که در صورت عدم وجود سوء رفتار، اختلاف حل نشده باقی می‌ماند.

برخی از حقوقدانان در خصوص عدم تعیین معیار برای رفتار میانجی در کنوانسیون و مصالحه صورت گرفته در زمان انعقاد کنوانسیون و استفاده از معیار نقض جدی و تأثیر مستقیم با این استدلال که ملاک قرارداد نقض جدی استانداردهای رفتاری میانجیگر و همچنین معیار مستقیم ناشی از فاش نکردن عدم استقلال و عدم بی‌طرفی میانجی منجر به تفاسیر متفاوت بوده و مانع اجرای متحدالشکل کنوانسیون خواهد شد، انتقاد نموده‌اند (ابریشمی، ۱۴۰۰: ۶) که به نظر نگارنده با توجه به اینکه کنوانسیون اجرای آن را به آیین دادرسی ملی هر کشوری واگذار کرده و همچنین افزایش تدوین قواعد میانجیگری توسط مراکز حل و فصل اختلاف بین‌المللی، درج چنین معیاری در کنوانسیون نمی‌تواند مانعی جدی در اجرای آن تلقی گردد.

۹-۵. مغایرت با نظم عمومی و عدم قابلیت حل و فصل از طریق میانجیگری

گروه کاری عامدانه این دو موضوع را در دو بند مجزا مقرر نمود تا مقام صلاحیت‌دار بتواند هرکدام از این موارد را بر اساس تشخیص خودش مطرح نماید. این مقررات از زمینه‌های مشابه رد درخواست در ماده ۵ (۲) کنوانسیون نیویورک وام گرفته شده است و باید به‌طور کلی به نحو مشابهی تفسیر شود. بنابراین، همانند کنوانسیون نیویورک، بار اثبات نهایی بر اساس ماده ۵ (۲) بر عهده طرفی است که بر اجرای درخواست موافقت‌نامه حل و فصل اختلاف اصرار دارد، به‌رغم اینکه خود دادگاه می‌تواند نیز این موارد را مطرح نماید.

بر اساس ماده ۵ (۲) (الف) دادگاه می‌تواند به دلیل مخالفت با نظم عمومی از اجرای موافقت‌نامه حل و فصل امتناع نماید. هر چند نظم عمومی در کنوانسیون نیویورک هم تعریف نشده، اما تاریخچه تدوین کنوانسیون نشان می‌دهد که منظور نظم عمومی بین‌المللی است و نه داخلی؛ زیرا در کنوانسیون ژنو علاوه بر نظم عمومی، از اصول حقوقی کشور محل اجرا

خصوص کشورهای همانند ایران دارای قانون میانجیگری نیستند مناسب است تا کنوانسیون سنگاپور را همراه با قانون نمونه میانجیگری ۲۰۱۸ یا مقررات مشابه آن تصویب نماید. همچنین ضروری است به طور همزمان نسبت به تأسیس مؤسسات میانجیگری تجاری و آموزش افراد و آشنا نمودن جامعه حقوقی با میانجیگری مدرن در حوزه میانجیگری تجاری اقدام شود.

منابع

- جوادی پور، نغمه؛ علومی یزدی، حمیدرضا؛ ابراهیمی، سید نصرالله (۱۳۹۸). «حل و فصل اختلافات قراردادهای تجاری بین‌المللی از طریق میانجیگری - داوری با تأکید بر نظام حقوقی ایران». *فصلنامه پژوهش حقوق خصوصی*، سال هشتم، شماره ۲۹، ۱۱۲-۸۳.
- حسینی اکبرنژاد، حوریه (۱۴۰۰). «چشم‌انداز آینده کنوانسیون سنگاپور در مورد میانجیگری در منطقه آسیا». *فصلنامه مطالعات حقوق عمومی دانشگاه تهران*، دوره ۵۱، شماره ۴، ۱۶۴۵-۱۶۶۷.
- صدیقی، بهاره؛ نعیمی، سید مرتضی (۱۳۹۵). «آثار حقوقی مقرر در داوری‌های تجاری بین‌المللی». *پژوهش‌های روابط بین‌الملل*، دوره ۶ شماره ۲۱، ۲۹۴-۲۶۳.
- _____ (۱۳۹۵). «آثار حقوقی مقرر در داوری‌های تجاری بین‌المللی». *پژوهش‌های روابط بین‌الملل*، دوره ۶ شماره ۲۱، ۲۹۴-۲۶۳.
- قانون آیین دادرسی مدنی (مصوب ۱۳۷۹). مجلس شورای اسلامی.
- قانون داوری تجاری بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۷۶).
- قانون مدنی ایران (مصوب ۱۳۰۷). مجلس شورای ملی به همراه اصلاحات بعدی آن.
- معبودی نیشابوری، رضا؛ رضایی، علیرضا (۱۳۹۹). «رویکرد کنوانسیون سنگاپور ۲۰۱۹ و نظام حقوقی ایران در مورد چالش‌های سازش‌نامه‌های حاصل از میانجیگری تجاری بین‌المللی». *فصلنامه پژوهش‌های حقوق تطبیقی*، دوره ۲۴، شماره ۲، ۱۱۳-۱۳۸.
- مقدم ابریشمی، علی (پاییز و زمستان ۱۴۰۰). «چالش‌های کنوانسیون میانجیگری سنگاپور و الحاق ایران». *مجله حقوقی بین‌المللی*، سال ۳۸، شماره ۶۵، ۲۸۰-۲۶۳.

کنوانسیون سنگاپور قرار می‌گیرد، تبدیل به یک سند منحصر به فرد شده که موضوع حقوق قراردادی نیست، اما به صورت ممتاز با آن برخورد می‌شود. این امتیاز نشانه‌ای است از تمایل جدی در جامعه بین‌المللی برای حل و فصل اختلافات به صورت دوستانه.

میانجیگری با ترکیب مذاکره و داوری می‌تواند در جایگاه ارزشمندی در بین روش‌های دوستانه حل و فصل اختلافات تجاری قرار گیرد. ویژگی ارادی بودن میانجیگری که یکی از محاسن این روش است سبب می‌شود که نتیجه میانجیگری در قالب یک توافق و قرارداد بین طرفین بروز نماید که سرعت، امنیت و تقویت روابط تجاری را در پی دارد. ایرادی که به میانجیگری وارد بوده عدم ضمانت کافی برای توافق حاصل از آن بود، اما بررسی ساز و کار پیش‌بینی شده در کنوانسیون سنگاپور نشانگر این است که این کنوانسیون و قانون نمونه میانجیگری می‌تواند پاسخی به این نگرانی باشد. این تضمین به دو صورت تحقق می‌یابد. نخست اینکه دادگاه‌ها موافقت‌نامه‌های حل و فصل اختلاف را بدون نیاز به طرح دعوا تحت عنوان نقض قرارداد به رسمیت شناخته و اجرا نمایند. دوم اینکه موافقت‌نامه‌های واجد شرایط بر اساس کنوانسیون، واجد وصف امر قضاوت شده تلقی گردند.

وضعیت حقوقی جدید حاصل از کنوانسیون سنگاپور با حمایت از اعتماد متقابل طرفین، آنها را به استفاده از میانجیگری ترغیب می‌کند و طرفین اختلاف نسبت به اجرای توافق خود صرفاً بر مبنای حسن نیت طرف مقابل متکی نخواهند بود. به‌طور کلی فرایند میانجیگری با تمرکز بر نیازهای طرفین اختلاف به نتایج انعطاف‌پذیر و شخصی‌تری منجر شده که با حفظ روابط طرفین به جای ایجاد حس برد- باخت به استمرار همکاری آنها منجر می‌شود.

بدیهی است پس از اجرایی شدن کنوانسیون سنگاپور، رویکرد و رویه دادگاه‌ها کشورهای متعاقد در خصوص زمینه‌های امتناع از اجرای موافقت‌نامه‌های حل و فصل و انتخاب قانون حاکم در ادامه مسیر اجرای کنوانسیون حائز اهمیت خواهد بود؛ به‌ویژه زمانی که دولت‌ها موارد ابهام را توسط مقررات داخلی خود رفع نمایند.

در نهایت اینکه هرچند تسهیل در اجرای موافقت‌نامه‌های حل و فصل از طریق کنوانسیون سنگاپور امری ارزشمند محسوب می‌شود، اما کشورهای متعاقد باید در همسو نمودن تعهدات خود با قوانین داخلی مربوطه بسیار دقت نمایند. در

- Alexander, Nadja & Chong Shouyu, (2019). *The Singapore Convention on Mediation A commentary*. Wolters Kluwer law international.
- Alexander, Nadja Marie (2011). *Try as You May, You Can't Hide Behind the Label* <https://ssrn.com/abstract=3751241>.
- Alexander, Nadja; Lee, Joel; Kit-Wye, Lum (2019). *Singapore Mediation Hand book*. LexisNexis.
- Arbitration and Conciliation (No. 62). (2015, February). United Nations Commission on International Trade Law. <https://undocs.org/en/A/CN.9/WG.II/WP.188>
- Audio Recording: Working Group II, 63-68rd Session (United Nations 2015-2018). Sept 2015 – Feb 2018, See: https://uncitral.un.org/en/working_groups/2/arbitration.
- Born, G. B. (2020). "International Commercial Arbitration". Three Volume Set (3rd ed). *Wolters Kluwer*.
- Brown, H. J.; Marriott, A. (1999). *ADR Principles*. Swwet & Maxwell, 2nd, ed.
- COBEN, James, R. THOMPSON, Peter, N. (2007) "Mediation Litigation Trends: 1999-2007". In: World Arbitration and Mediation Report, Vol. 1, No. 3, p. 403, Available at SSRN: < https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1923890>
- Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, U.N. Doc E/CONF.26/8/Rev.1 (1958) (hereinafter New York Convention). Doc.
- Enforcing Mediation Settlement Agreements in the United States and Implications for Mediator Confidentiality, E, Susman, TDM 1 (2007). see: www.transnational-dispute-management.com/article.asp?key=973.
- European e-Justice Portal - EU overview on mediation. (2020, September 12). European Justice. https://e-justice.europa.eu/content_eu_overview_on_mediation-63-en.do
- Goldsmith, J.; cIngen-Housz, A. & Pointon, G.H. (2006). "ADR in Business: Practice and Issues across countries and Cultures". Kluwer Law International.
- Hague Conference on Private International Law, Family Agreements Involving Children, <https://www.hcch.net/en/projects/legislative-projects/recognition-and-enforcement-of-agreements>.
- IBA Mediation Committee, Subcommittee on the UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation, IBA (Oct. 2007). https://www.ibanet.org/ENews_Archive/IBA_November_2007_ENews_MediationSummary.aspx
- ICC. (2018). ICC dispute resolution bulletin. <https://sussmanadr.com/wp-content/uploads/2018/12/ICC-Singapore-Convention-Sussman-10-2018-2.pdf>
- ICSID Rules of Procedure for Arbitration Proceedings (2006). (Arbitration Rules) art 43(2)
- KOO, Anna K.C. (2019). "Enforcing International Mediated Settlement Agreements". Hors Serie Volume XX, at 88. Available at: < https://www.victoria.ac.nz/data/assets/pdf_file/0006/1186980/Koo.pdf>.
- Schnabel, T. (2019), "The Singapore Convention on Mediation: A Framework for the Cross-Border Recognition and Enforcement of Mediated Settlements". *Pepp. Disp. Resol.* L J, Vol. 19.
- Spencer, D. & Brogan, M. (2006). *Mediation Law and Practice*. Cambridge University Press, first ed.

Sussman, Edna (2018). The Singapore Convention: promoting the enforcement and recognition of international mediated settlement agreements.
<https://sussmanadr.com/wp-content/uploads/2018/12/ICC-Singapore-Convention-Sussman-10-2018-2.pdf>
 The United Nations Commission on International Trade Law, Model Law on

International Commercial Conciliation, at V, U.N. Sales No. E.05.V.4 (2002).
 U.N. Convention on Contracts for the International Sale of Goods (hereinafter CISG), 1980. At:
https://legal.un.org/avl/pdf/ha/ccisg/ccisg_e.pdf
 Working Group II Feb. 2018 report, supra n.28, para. 16; Note by the Secretariat, A/CN.9/WG. II/WP.205 (2017). para. 5.

COPYRIGHTS

©2021- 2022 by the Authors. Licensee PNU, Tehran, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی